

Tatuering och piercing Tillsynsprojekt 2012

Karin Sandström

Innehållsförteckning

1 Bakgrund	1
2 Syfte och mål	1
3 Avgränsning.....	1
4 Metod/genomförande	2
5 Resultat	3
Egenkontroll enligt miljöbalken	3
Funktionskontroll av sterilisator	3
Frågor om hälsostatus och information om eftervård	4
Engångsartiklar och färger	4
Övriga anmärkningar	5
Hemmatatuerare.....	5
6 Åtgärder.....	5
7 Slutsatser.....	5
8 Förslag på fortsättning.....	6

Bilaga:

Miljökontorets inspektionsunderlag - Inspektionsfrågor, tillsyn tatuering och piercing 2012

1 Bakgrund

Trenden att smycka sin kropp med tatueringar och smycken är spridd över världen och växer starkt, även i Sverige. Förutom de anmälda tatuering- och piercingställena finns antagligen ett stort mörkertal som tatuerar och piercar i hemmamiljö.

I och med att kroppens eget skydd i form av hud eller slemhinnor punkteras innebär dessa ingrepp risk för hälsan. Om det slarvas med hygien kan man drabbas av till exempel infektioner orsakade av mikroorganismer. Dålig rengöring av ytor och verktyg kan bidra till smittspridning men även spridning av antibiotikaresistens mellan bakterier. Färg och läksmycken kan orsaka allergi och överkänslighet. För att minimera hälsoriskerna är det viktigt att verksamhetsutövaren har god kunskap och genomtänkta hygienrutiner, det vill säga har en bra egenkontroll enligt miljöbalken.

Verksamhet för yrkesmässig hygienisk verksamhet med risk för blodsmitta ska anmälas till kommunens miljönämnd enligt 38 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. I samma förordning anges att miljönämnden ska ägna särskild uppmärksamhet åt lokaler där allmänheten yrkesmässigt erbjuds hygienisk (45 § 6 p.). Under 2012 har miljönämnden i Luleå kommun infört riskbaserad tillsyn vilket innebär att tillsyn ska ske där risken för ohälsa är störst. Piercing- och tatueringerverksamhet har numer tillsyn vartannat år. Senast den här typen av verksamhet besöktes av miljökontoret var 2003.

Miljökontoret har besökt alla piercing- och tatueringstudios i Luleå kommun, även de hudvårdssalonger som erbjuder kosmetisk tatuering/pigmentering. För stöd i tillsynen har miljökontoret deltagit i Socialstyrelsens nationella tillsynsprojekt för säker tatuering och piercing. Miljökontoret har också försökt hitta och kontakta de som utför tatuering eller piercing på hobbynivå.

2 Syfte och mål

Att verka för att alla verksamhetsutövare i kommunen som erbjuder tatuering eller piercing;

- har god kännedom om hygienrisker
- har lämpliga rutiner och utrustning för att förhindra smittspridning
- har en väl fungerande och dokumenterad egenkontroll
- är anmälda till miljönämnden enligt 38 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Målet med tillsynen är att minska risken för att någon ska drabbas av komplikationer i samband med tatuering eller piercing.

3 Avgränsning

I projektet ingår kosmetisk tatuering och kroppsmodifiering, men inte öronhålltagning där man använder ett sterilt smycke som sitter i en engångskasset och där smycket inte vidrörs med händerna.

4 Metod/genomförande

Miljökontoret har deltagit i Socialstyrelsens nationella tillsynsprojekt, som verkar för säker piercing och tatuering bland annat genom att höja kunskapen bland miljöinspektörer. Socialstyrelsen har i första hand fokuserat på frågor om hygien och rengöring, men miljökontorets tillsynsprojekt har även inkluderat allergi, tatueringsfärger, avfallshantering och inomhusmiljöfrågor. Miljökontorets två berörda inspektörer deltagit i Socialstyrelsens seminarium för miljöinspektörer. Alla tatuere och piercere bjöds in att delta i en uppstartsträff i Skellefteå i februari 2012, vilken anordnades av kommunerna i Västerbotten, länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten samt Socialstyrelsen. Två verksamhetsutövare från Luleå deltog.

Vi har gjort förannonserade tillsynsbesök i alla lokaler vars verksamhet är anmäld enligt miljöbalken. För samsyn har vi använt ett inspektionsunderlag (se bilaga) och den första inspektionen gjorde vi tillsammans. Vi har bland annat tittat på om verksamhetsutövaren:

- kartlagt risker och dokumenterat hur man ska hantera dem
- har tillräcklig kunskap om smittrisker och hur man förebygger dem, till exempel personlig hygien, förberedelse av kund och behandlingsplats, och hur själva ingreppet går till
- har rutiner för rengöring, desinficering och sterilisering
- har rutiner för funktionskontroll av utrustning, till exempel ultraljudsbad och autoklav
- kontrollerar kundens hälsostatus innan ingreppet
- informerar om eftervård och vad man gör om komplikationer uppstår efter ingreppet
- har en ansvarsfördelning över frågor som berör miljöbalken (till exempel städning, kontroll av utrustning, fastighetsfrågor)
- har rutiner för inköp av smycken och färger så att dessa inte innehåller ämnen som kan innebära risker för människors hälsa, till exempel nickel i läksmycken eller tungmetaller i färg
- har sådana rutiner för inköp av sterila artiklar att man försäkras om att de är sterila

En del av egenkontrollen ska enligt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll dokumenteras.

Vi gjorde tillsynsbesöken under perioden 2012-04-03 – 2012-08-20.

För att hitta så kallade hemmatatuerare som utför tatueringar i hemmet eller liknande, har vi letat på internet.

5 Resultat

Miljökontoret besökte Dead Man's Hand/Rough Stuff Tattoo (piercing och tatuering), The North Tattoos (tatuering), Aeon Ink & Piercing (tatuering och piercing), Thomas Niva Tattoo (tatuering), Solgården (piercing), Behandlingscentret Hud- och kroppsvård (kosmetisk tatuering/pigmentering) och Fresh up (kosmetisk tatuering/pigmentering). Ingen verksamhet erbjuder kroppsmodifiering.

Egenkontroll enligt miljöbalken

Enligt miljöbalken och egenkontrollförordningen ska en verksamhetsutövare fortlöpande kontrollera, dokumentera, planera och följa upp verksamheten för att motverka och förebygga att olägenhet för människors hälsa uppstår vilket brister hos de flesta besökta verksamheterna. Få känner till kraven i förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll, till exempel dokumenterad riskanalys. Generellt kan man säga att alla verksamhetsutövare har kunskap om hygienrisker och har rutiner för att förebygga och motverka smittspridning och olägenhet för människors hälsa. Endast en verksamhet (med två verksamhetsutövare) hade relativt väldokumenterad egenkontroll, med tydlig beskrivning av städrutiner, hygienrutiner före, under och efter behandling, beskrivning av steriliseringsprocessen, kontroll av autoklav, avfallshantering mm. En annan verksamhet hade också skriftlig beskrivning av hur tatuering ska gå till för att ske på säkert, hygieniskt sätt. Övriga kunde redogöra muntligt för hur de jobbar, men inget fanns nedskrivet.

Funktionskontroll av sterilisator

Rengöring av verktyg som kommer i kontakt med hud ska ske i tre steg för att uppnå sterilitet (antalet mikroorganismer reduceras till 10^{-6}); mekanisk rengöring, desinficering, sterilisering. Tillsynen har visat att tatuerarnas handtag och tuber, samt piercarens tänger, rengörs först mekaniskt och desinficeras sedan i till exempel ultraljudsbad. Därefter paketeras godset i sterilpåse och körs i ångautoklav.

Alla funktionskontrollerar regelbundet sin autoklav genom sporprover som skickas för analys. En verksamhetsutövare använde både sporprov för halvårsvis kontroll samt kontrollstickor i varje körning. Numer anser Socialstyrelsen att sporprov inte längre är ett säkert sätt att kontrollera autoklavens funktion. Istället rekommenderas att en provsticka läggs med godset dagligen och att autoklavens funktion valideras vid installation och sedan återkommande varje år (upprepad processkontroll, UPQ). Ingen hade installationsvaliderat sin autoklav, men en hade beställt processvalidering och hade för avsikt att göra det årligen. Validering är en dokumenterad processkontroll för att se om kraven i de förutbestämda specifikationerna uppfylls.

De som erbjuder kosmetisk tatuering/pigmentering använde i ett fall hushållsugn för att rena handtaget, minst 200°C i en timme, den andra använde kemisk desinficering av handtaget.

Något annat var inte möjligt på grund av apparaturens konstruktion och vid rundringning i branschen är detta förfarande inte ovanligt. Eftersom nålen och hylsan som håller nålen är av sterilt engångsmaterial och handtaget inte kommer i kontakt med huden behöver handtaget endast bli höggradigt rent, inte sterilt. Verksamhetsutövaren med ugnen har uppmanats att försäkra sig om att ugnen kommer upp i tillräckligt hög temperatur.

Frågor om hälsostatus och information om eftervård

Enligt Socialstyrelsen bör verksamhetsutövaren ställa frågor om kundens hälsa innan ingreppet samt lämna skriftlig skötselinformation efteråt. Det är få som ställer utförligare frågor om kundens hälsa före ingreppet, vilket är viktigt för att ge kunden rätt råd.

Undantaget här är de som utför kosmetisk tatuering/piercing. Alla går genom eftervården före ingreppet, men ett fåtal saknar skriftlig information att ge till kunden. Alla hänvisar till sjukvården vid komplikationer.

Miljökontoret anser att verksamhetsutövarna behöver hitta en standardiserad form för att ställa frågor om kundens hälsostatus innan ingreppet, för att kunna ge råd och i möjligaste mån undvika komplikationer. Eftersom det är svårt att veta om någon bär på smitta måste man utgå från att alla kan vara smittade även om kunden uppger att han/hon är frisk. Man behöver också ha tydligare information om eftervård.

Färger och engångsartiklar

En ny svensk förordning om tatueringsfärger (inklusive kosmetisk tatuering/pigmentering) började gälla den 1 augusti 2012. Där anges att tatueringsfärger inte får ha cancerogena, mutagena, reproduktionstoxiska eller andra egenskaper som gör att den vid normal användning kan skada människors hälsa eller miljön. Läkemedelsverket har tagit fram en ny föreskrift på området som börjar gälla den 1 februari 2013. Då gäller att tatueraren skriftligen ska informera den som injiceras om tatueringsfärgens innehåll och egenskaper. Tatueraren måste också kontrollera att färgerna har ett innehåll och en märkning som följer regelverket. Detta togs inte upp vid tillsynsbesöken, men kommer att kontrolleras vid nästa tillsynsbesök. Europarådet har antagit en resolution¹ som vad tatueringsfärger bör innehålla, men det är endast en rekommendation och det är osäkert vilken betydelse den kommer att få i relation till bestämmelserna i den nya förordningen. (Detta stycke har lagts till i rapporten 2013-01-30).

Samtliga tatuerare beställer sin utrustning nästan uteslutande från svenska leverantörer. En del tatuerare menar att branschen tagit större ansvar sedan Kemikalieinspektionens kontroll av färger 2010². Det görs fler analyser av färgernas innehåll och vissa färger har tagits bort. Man menar också att kvalitén påverkar resultatet. Miljökontoret upplever att tatuerarna är noggranna i sitt val av färger och relativt medvetna om riskerna. Miljökontoret upplever att de med kosmetisk tatuering/pigmentering hade sämre kunskap om vad pigmenten/färgerna

---

¹ ResAp(2008)1

² Kemikalieinspektionen Rapport Nr 3/10

innehåller. Förvaringen av färger sker över lag på ett bra sätt, det vill säga mörkt och dammfritt.

Alla beställer försteriliserat material och förlitar sig på att produkterna verkligen är sterila eftersom man köper från svenska leverantörer och för att produkterna är märkta. Tillverkaren/distributören ska kunna tillhandahålla skriftlig information om att produkten är steril, hur den steriliserats samt hållbarhetstid. Miljökontoret anser att verksamhetsutövaren ska begära intyget Declaration of Conformity (DoC) för det sterila material som köps in, även om man har förtroende för sina svenska leverantörer.

Övriga anmärkningar

I övrigt var det några påpekanden om städbarhet, städutrustningens förvaring, arbetskläder och ventilation.

Hemmatatuering

Vem som helst kan börja tatuera hemma. Utbudet på internet är enormt och det är enkelt och mycket billigt att köpa en ny utrustning och färg. Prisskillnaden jämfört med etablerade, kända tillverkare är stor och man kan nog anta att dessa färger och andra produkter som är försteriliserade håller sämre kvalitet och sterilitet än vad som utlovas.

Genom att söka på internet har vi identifierat fem personer som verkar syssla med hemmatatuering i Luleå kommun, men mörkertalet är förmodligen stort. De fem har kontaktats per brev med information och en uppmaning om att anmäla verksamheten till miljökontoret. Kravet på anmälan gäller de som bedriver sin verksamhet yrkesmässigt, vilket innebär att utövaren antingen tar betalt, annonserar eller marknadsför sig, eller bedriver verksamheten kommersiellt.

Ingen av de som kontaktades har hört av sig. En av dem har under tiden publicerat en hemsida, men säger sig inte utföra några behandlingar i väntan på en lämplig lokal.

6 Åtgärder

Samtliga besökta verksamheter har fått ett inspektionsprotokoll med miljökontorets redogörelse för vad som framkommit vid inspektionen och miljökontorets bedömning. Samtliga har blivit uppmanade att jobba mer med egenkontrollen och också se över andra brister som framkommit.

Fyra av fem som använder autoklav för sterilisering kommer att få föreläggande om att validera sin autoklav.

7 Slutsatser

I Miljöbalken framgår att verksamhetsutövare till anmälningspliktig verksamhet ska bedriva egenkontroll enligt förordning om verksamhetsutövares egenkontroll. Egenkontroll enligt miljöbalken är inte helt främmande för många av tatueringarna och piercarna och man har inarbetade rutiner och kontroll av sin verksamhet. Ändå har få något skriftligt

egenkontrollprogram. Med tanke på vilka hälsorisker som är förknippade med dessa typer av verksamheter är det särskilt viktigt att man som verksamhetsutövare kan visa att man har rutiner och kontroll av sin verksamhet. De behöver också förstå att de själva är ansvariga för frågor som rör lokalen (till exempel ventilation, underhåll av ytskikt).

En nackdel är att det inte finns någon utbildning för att bli tatuering/piercing och att man därför är beroende av att man som lärling får bra undervisning och att man själv är aktiv och letar information. De med kosmetisk tatuering/pigmentering har ofta till exempel hudterapeututbildning i botten plus särskild kurs för kosmetisk tatuering/pigmentering.

Det har varit svårt att hitta hemmatatuering och mörkertalet är förmodligen stort. I andra kommuner som deltagit i det nationella tillsynsprojektet har man funnit eller uppskattat att det finns ett stort antal hemmatatuering. Idag är det enkelt och mycket billigt att skaffa sig egen utrustning via internet, för några hundralappar får du ett start-kit med färger, tuber och grepp.

8 Förslag på fortsättning

Det finns behov av fortsatt tillsyn, som i första hand bör inriktas på att följa upp kravet på skriftlig dokumentation enligt förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll samt funktionskontroll av rengöringsinstrument. Tillsynen behöver också syna tatuering/färgerna på ett mer ingående sätt än hittills, med avseende på färgernas innehåll, hantering och förvaring.

Miljökontoret ska under 2013 ta fram en informationsskrift som riktar sig till allmänheten. Syftet med informationsskriften är att berätta om risker med att tatuera eller pierca sig hos någon i hemmiljö och att man tänker till en gång extra. Arbetet kommer eventuellt att ske i samarbete med andra aktörer, till exempel Landstingets smittskyddsmyndighet och andra kommuner.

Inspektionsfrågor, tillsyn tatuering och piercing 2012

Bolagsnamn	Verksamhetsnamn
Bolagsadress	Verksamhetens adress
Orgnr	Ort
Fastighetsbeteckning	Kontaktperson + telnr
Fastighetsägare	e-post
Datum och tid för inspektionen	Närvarande vid inspektionen

Berätta varför miljökontoret gör tillsyn

- tillsynsansvar (Tillsynsbesöket görs med stöd av 26 kap miljöbalken i enlighet med förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken).
- Socialstyrelsen har ett nationellt tillsynsprojekt med fokus på hygienrutiner, hjälper miljökontoren
- informera om fast årlig avgift baserad på risk. (Riskklass 3 --> 4 timmar per år. $780 \times 4 = 3120$ kr) Mer info finns på Luleå kommuns hemsida (för invånare/miljö -mat- hälsa och boende/ hälsoskyddstillsyn av vissa verksamheter och avgifter).

Erfarenhet och utbildning

Hur länge har du bedrivit den här typen av verksamhet? På andra ställen? Har du några anställda?

Vad har du för yrkesutbildning? Hur har du lärt dig om hygienfrågor?

Egenkontroll

Berätta om egenkontroll enligt miljöbalken, förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll. Lämna över miljökontorets information och Socialstyrelsens Piercing och tatuering (svarta broschyren)

Har du kartlagt riskerna med din verksamhet?

Vilka är de och vilka möjligheter finns det att undvika eller minska dem?

Har du dokumenterat något? (Rutiner, riskanalys, ansvarsfördelning mm. Ansvarsfördelning kan gälla inköp och hantering av nålar, färg, läksmycken, rengöring, desinfektion, sterilisering av utrustning, rengöring av lokal och fast utrustning, ventilation)

När en kund ringer eller kommer in på studion, vad frågar du då om?

Hur kontrollerar du åldern?

Det finns ingen åldersgräns men föräldrabalkens (FB 9 kap.) regler gäller. De innebär att föräldrarna bestämmer över barn som är under 18 år och därmed är omyndiga.

Föräldrabalken reglerar endast förhållandet mellan förälder och barn men den som ska utföra ett ingrepp har en moralisk skyldighet att ta reda på föräldrarnas åsikt om man misstänker att barnet är under 18 år och därmed omyndigt.

Får kunden fylla i någon hälsodeklaration? (Behandla alla som om de är smittade!)

Finns det några sjukdomsfall där kunden behöver kontakta sin läkare eller tandläkare först?

Går du igenom eftervården före ingreppet?

Får kunden med sig någon skriftlig information och/eller produkter med sig hem? Ingår återbesök/uppföljning?

Beskriv hur du gör inför och under ingreppet.

Finns tvättställ nära behandlingsplatsen? Hur rengör du händerna inför behandling?

För att kunna hålla en god handhygien behövs tvättställ med kallt och varmt vatten, flytande tvål och engångshandukar i anslutning till behandlingsplatsen. Tvättställ i toalettutrymme räknas inte i detta sammanhang.

Handhygien: noggrann tvätt (även tumvecken), sprit, låt lufttorka, handskar på, sen sprit när handskarna tas av). Handtvätt måste utföras kontinuerligt i arbetet för att säkerställa att händerna är rena. Särskilt viktigt är det innan behandlingen påbörjas. Dessutom måste handdesinfektion utföras före och efter ingreppet, omedelbart före och efter användning av handskar och även mellan handskbyte. Handdesinfektion måste även utföras innan så kallat rent arbete, såsom hantering av sterila instrument och ren utrustning. Smycken på händerna gör det nästintill omöjligt att få en effektiv handdesinfektion och bör därför undvikas. Den som utför behandlingen ska inte bära klocka eller smycken på händer, armar, i läppar eller näsa. Orsaken till detta är att klockor och smycken försvårar en effektiv handhygien, kan överföra smitta via händer och förorsaka skador på huden. Under en ring kan det finnas lika många bakterier som det finns människor i Europa.

Hur gör du för att förbereda kundens hud?

(vilken huddesinfektion vid tatuering? Alkoholbaserat medel ska användas, t ex klorhexidinsprit 5 mg/ml, eller 70 % etanol) (hur gör du när du ska pierca i slemhinnor?)

Hur gör du för att förbereda din utrustning och arbetsplats inför ingreppet?#

(störst risk vid och närmast behandlingsplatsen)

Vid vilka moment, tycker du, är det särskilt viktigt att ha rutiner för att förhindra korskontamination och smittspridning?

Använder du arbetskläder?#

För att minska risken för smittspridning bör man använda särskilda arbetskläder. En kortärmad tröja kan vara lämplig. Arbetskläderna ska förvaras på arbetsplatsen, åtskilda från de privata kläderna.

Hur gör du med avfallet som uppkommer?

Stickande och skärande avfall sorterar under kapitel 20 "Hushållsavfall och liknande handels-, industri- och institutionsavfall" enligt avfallsförordningen 2011:927. Avfallet ska hanteras på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt och paketeras så att ingen kommer till skada, till exempel sticker eller skär sig på det.

Efter ingreppet, eller i slutet av dagen, hur rengör du din utrustning?

Var gör du det? Vad har du för apparater?

Tre steg: **rengöring, desinficering och sterilisering**. Instrument som vid normal användning penetrerar hud eller slemhinna eller instrument som kommer i direkt kontakt med blod samt implantat måste vara sterila. Detta gäller till exempel tatuerings- och piercingnålar, skalpeller och tuber. Vid piercing måste sterila smycken användas.

Det är lämpligt att ha ett särskilt rum för rengöring, men för en liten verksamhet kan det räcka med att ha ett väl avgränsat utrymme, till exempel en skärmvägg i lokalen.

Avlägsna allt synligt smuts på instrumentet genom mekanisk rengöring. Spola igenom rörformiga instrument med kallt vatten. För att underlätta rengöringen av rörformiga instrument kan man använda **ultraljud**. Enbart behandling i ultraljudsapparat innebär inte att instrument blir rent och desinfekterat. En ultraljudsenhet beräknas ha en relativt kort livslängd på ca 3-5 år. Då man använder ultraljudsenheter bildas aerosoler, därför måste lock användas på enheten. Processkontroller av ultraljudsenheter sker enligt tillverkarens anvisningar.

Diskdesinfektor är mycket bra att ha för att rengöra och desinficera instrumenten. Om man inte har en diskdesinfektor är det viktigt att vara noggrann vid den manuella rengöringen av instrumenten, samt att en kemisk desinfektion utförs för instrument som ska vara höggradigt rena eller som ska steriliseras i nästa rengöringssteg. Om en verksamhet använder kemisk desinfektion måste det finnas en dokumenterad rutin för användningen av det specifika desinfektionsmedlet med avseende på dosering, verkningstid, hållbarhet etc. Alternativ till att använda kemiska desinfektionsmedel kan vara att koka instrumenten under lock i minst 5 minuter. Det är alltid verksamhetsutövaren som har ansvar för att rätt typ av autoklav används i verksamheten och att den fungerar som avsett.

I en piercing- eller tatueringsverksamhet där rörformiga instrument som tuber och rörformiga stansar används behövs en klass **B-autoklav** för sterilisering. Det är en vakuumentoklav som arbetar med flera upprepade vakuumcykler för att vattenånga av rätt temperatur ska spridas i hela autoklaven och genom alla instrument.

Om verksamheten har en **N-autoklav** utan upprepade vakuumcykler kan bara oförpackade så kallade "nakna instrument" steriliseras. Då steriliteten bryts när autoklaven öppnas ger denna metod alltså endast höggradigt rena instrument. Instrument som penetrerar huden måste vara sterila och kan därför inte steriliseras med en N-autoklav.

Torrsterilisering/hetluftssterilisering kan godtas som steriliseringsmetod för icke rörformiga instrument som används vid tatuerings- och piercingverksamheter om instrumenten sterilförpackas (?). En torrsterilisator kan också användas för höggradig desinfektion av instrument som används inom piercing-, tatuerings- och fotvårdsverksamheter.

S-autoklav har bara ett förvakuum och är konstruerad för **en viss typ av gods** – kontrollera!

Hur kontrollerar du att din sterilisator verkligen fungerar?

En **autoklav** ska valideras på plats i verksamhetens lokal vid installationen. En auktoriserad tekniker utför då en serie tester som visar att autoklaven fungerar som avsett där den används. En uppföljande processkontroll utförs varje år av en auktoriserad tekniker. Detta bör ingå i verksamhetens egenkontroll. Bruksanvisning som visar typ av autoklav och dokument som visar om validering är utförd och om uppföljande processkontroll har gjorts bör kunna visas upp vid inspektion för miljökontoret. En indikator/sticka bör köras med instrumenten i autoklaven vid varje sterilisering för att visa att de parametrar som krävs för att uppnå sterilitet har uppnåtts. Sterilpåsens remsa indikerar bara att en viss temperatur överstigits.

Ett annat sätt är att använda **TST-sticka** i en sterilpåse (tom eller med gods). Det är en kemisk integrerande teststicka som mäter tid, ångpenetration samt temperatur, dvs förhållandet som har rått inuti påsen under körningen. (En del rutiner anger att om skrivare finns på autoklaven räcker det med att kontrollera kvittoremsan. Men då har man först kört Bowie Dick test)

I äldre **torrsterilisatorer**, som saknar skrivare, används en termometer som känner av maximal temperatur för att garantera att steriliseringstemperaturen uppnåtts under processen. Valideringen utförs med särskilda temperatursensorer som kompletterats med biologiska indikatorer/sporprover.

Dokumentation ska sparas i egenkontrollen.

Hur förvaras påsar med steriliserat gods?

Ska förvaras torrt och dammfritt. Ska inte hanteras i onödan då fukt och fett från fingrarna gör att sterilpåsens porer öppnas. Helst desinfekterade händer eller pincett. Omsättning av instrumenten ska ske i turordning. Bäst före-datum bör finnas på sterilpåsen.

Vad finns det för städutrymmen?

Ett städutrymme med funktionell utrustning behövs för att minska risken för smittspridning. Utrymmet bör vara försett med en utslagsvask och rinnande kallt och varmt vatten.

Städutrymmet ska vara ventilerat, tillräckligt stort och väl utrustat med upphängningsanordningar och hyllor för städutrustning. Det är viktigt att fuktig utrustning som moppar och trasor kan förvaras så att de snabbt torkar. Det är också viktigt med frånluftsventilation i utrymmet så att inte smutsig luft sprids i lokalen. Utslagsvask med kallt och varmt vatten bör finnas i städutrymmet, men i undantagsfall kan utslagsvasken finnas i nära anslutning till städutrymmet under förutsättning att hygien inte försämras. I undantagsfall kan toalettstolen användas men aldrig diskbänkens diskho/utslagsvask. Om toalettstolen används bör särskilda rutiner finnas för städning av toaletten i samband med tömning av städvatten.

Man bör ha olika städgrejer för toalett och behandlingsrum!

När du ska köpa in tatueringfärger, hur vet du då att de inte innehåller ämnen som kan innebära risker för människors hälsa?

För att ta reda på om en färg är hälsofarlig måste innehållet analyseras. Tillförlitliga analysrapporter ska kunna uppvisas av tillverkaren och importören för varje färg och bör omfatta åtminstone de riskämnen/föroreningar som Europarådet nämner i sin rapport Resolution ResAP(2008)1). Ingen svensk lagstiftning på området finns ännu.

Kemikalieinspektionen analyserade vanligt förekommande tatueringfärger år 2010 och kunde konstatera att i totalt 26 av 31 analyserade färger förekom oroväckande höga halter cancer-, mutations- och allergiframkallande ämnen samt reproduktionsstörande ämnen. Halterna överskred Europarådets rekommenderade gränsvärden betydligt. I andra länder har man även konstaterat höga halter av bakterier i tatueringfärg.

Då och då får man rapporter om överkänslighetsreaktioner i samband med tatueringar med röda pigment från bland annat metaller och azofärgämnen. Azofärgämnen är i sig själva sällan giftiga, men nedbrytningsprodukter av azofärgämnen kan vara cancerframkallande.

Tatueringfärger i obruten förpackning bör vara sterila. Ett bäst-före-datum bör finnas på förpackningen. Då förpackningen bryts är inte färgen längre steril. Hanteringen av färgen är avgörande för hur länge en färg håller i förpackningen. Färgerna bör till exempel stå skyddade från stänk samt på mörk och sval plats. Förpackningens lock måste användas. Locket måste hanteras på ett hygieniskt sätt för att undvika kontaminering av färgerna. Tillverkaren av färgen bör kunna ge anvisningar kring förvaring och hållbarhet.

Färgkoppar behöver inte vara sterila men de måste vara så rena som möjligt. Färgkoppar är vanligtvis engångsmateriel och levereras i storpack. Så fort man bryter förpackningen försämras renhetsgraden. En bruten förpackning måste därför förvaras så rent och torrt som möjligt, gärna i ett skåp med lucka, åtskilt från behandlingsplatsen.

Om du köper engångsartiklar som vid användandet ska vara sterila, hur försäkrar du dig om att de verkligen är sterila?

Begär du något intyg från leverantören? (DoC Declaration of conformity) Nålar och andra penetrerande verktyg som används för tatuering och piercing räknas inte som medicintekniska produkter och omfattas därför inte av Läkemedelsverkets föreskrifter. Verktyg som används för piercing och tatuering omfattas därför inte heller av samma tydliga krav på sterilisering som medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvården. För att undvika spridning av smitta samt olägenhet för människors hälsa kan dock tillsynsmyndigheten ställa krav på att verksamhetsutövaren ska visa att penetrerande verktyg som används inom verksamheten är steriliserade. Detta gäller även verktyg som köps in som färdigsterila produkter. Den distributör som verksamhetsutövaren köper sina försteriliserade verktyg av ska kunna visa att korrekt sterilisering skett. Om verktygen köps in via direktimport från andra länder kan det vara svårare för verksamhetsutövaren att visa att verktygen verkligen är sterila. Tillverkaren ska kunna tillhandahålla skriftlig information på att produkten är steril, hur den steriliserats samt hållbarhetstid. Kan tillverkaren inte göra detta så kan inte heller verktygens sterilitet anses vara garanterad.

Har du rutiner för hur du ska göra om någon framför klagomål eller om allvarliga komplikationer uppstår?

Notera vid inspektionen

Hur upplevs inomhusluften? Sitter det frånluft i smutsiga utrymmen och tilluft i de rena?

Gör fastighetsägaren OVK?

Är det lätt att städa?

Är städutrymmet ventilerat, hur förvaras städutrustning?

Är behandlingsplatsen ren och fri från ovidkommande saker?

Hur är flödet rent – smutsigt?

Finns kundtoalett? Bör finnas om fyra eller fler behandlingsplatser.

Avslut: Berätta om det är några uppenbara brister som behöver åtgärdas.

Miljökontoret skriver en inspektionsrapport, som skickas till verksamhetsutövaren.

Tillsynen betalas via den årliga avgift som införts från och med i år.

Lämna visitkort

Miljökontorets bedömning:

Typ av brist (ska redovisas till Socialstyrelsen som uppföljning av deras nationella tillsynsprojekt)	sant	falskt
Det finns ingen skriftlig egenkontroll		
Egenkontrollen omfattar inte hygienrutiner i tillräcklig omfattning		
Kunskapsnivån hos verksamhetsutövaren om hygien och rengöring är bristfällig		
Rengöringsrutinerna i samband med sterilisering av instrument är inte acceptabla		
Steriliseringsapparaten som används är inte lämplig		
Regelbunden funktionskontroll av steriliseringsapparaten genomförs inte		
Icke-sterila instrument används vid ingrepp som kräver sterila instrument		
Rutinerna kring handhygien är bristfälliga		
Handfat finns inte i anslutning till behandlingsplatsen		
Städrutinerna är otillräckliga		
Förvaringen av städutrustning är inte acceptabel		
Inga skötselråd ges till kunder		
Rutinen för hur arbetsplatsen sätts upp innan tatuering/piercing är bristfällig		